

1932 19. XII. 1932

Poprečnina v gotovini plačana.

ŠTEVILKA 12

LETNIK XXXIII

NARODNI GOSPODAR

GLASILO ZADRUŽNE ZVEZE V LJUBLJANI

V LJUBLJANI, DNE 15. DECEMBRA 1932

VSEBINA: Dr. Basaj: Beseda za težke čase. — Jugoslovansko združništvo ob koncu leta 1931. — Dr. Basaj: Še o zakonu o zaščiti kmeta. — Novi državni proračun. — Devizna kupčija. — Svetovni blagovni trgi v novembru. — Zaščita izseljeniškega denarja. — Mednarodno varstvo varčevalcev. — Stavbne zadruge v Nemčiji. — Boljševiška zadruga teorija.

Priloga „Narodnega Gospodarja“ št. 12, I. 1932.

Za vsa objavljena vabila, pri katerih ni izrecno drugače določeno, velja določba: Ako bi ta občni zbor ob navedenem času ne bil sklepčen, vrši se pol ure kasneje na istem mestu in pri istem dnevnem redu drugi občni zbor, ki veljavno sklepa ne glede na število navzočih članov.

Občni zbor Živinorejske selekcijske zadruge v Ambrusu, r. z. z o. z., se bo vršil 8. januarja 1933 ob pol 4. uri v župnišču. Dnevni red: 1. čitanje zapisnika zadnjega občnega zbora. 2. poročilo načelstva in nadzorstva. 3. odobritev rač. zaključkov za l. 1931 in 1932. 4. sklepanje o likvidaciji. eventualno volitev novega načelstva in nadzorstva. 5. slučajnosti.

Občni zbor Kmetijske zadruge v Ambrusu, r. z. z o. z., se bo vršil dne 15. januarja 1933 ob 3. uri popoldne v hiši sedanjega načelnika. Dnevni red: 1. čitanje zapisnika zadnjega občnega zbora. 2. poročilo načelstva in nadzorstva. 3. odobritev rač. zaključkov za leto 1931 in 1932. 4. sklepanje o likvidaciji. eventualno volitev novega načelstva in nadzorstva. 5. slučajnosti.

Izredni občni zbor Kmetijskega društva v Zg. Brniku, r. z. z o. z., se vrši dne 26. decembra 1932 ob 3. uri pop. v prostorih g. Ahčina. Dnevni red: 1. sklepanje o postavitvi gospodarskega doma.

Občni zbor Hranilnice in posojilnice v St. Lovrencu, r. z. z n. z., se vrši 22. januarja 1933 ob pol 8. uri dopoldne v osnovni šoli St. Lovrenc. Dnevni red: 1. poročilo načelstva in nadzorstva. 2. odobritev računskega zaključka za leto 1932. 3. volitev načelstva. 4. volitev nadzorstva. 5. revizijsko poročilo. 6. slučajnosti.

Občni zbor Strojne zadruge v Št. Lovrencu na Dolenjskem, r. z. z o. z., se vrši 29. januarja 1933 ob pol 8. uri dopoldne v osnovni šoli v Št. Lovrencu. Dnevni red: 1. poročilo načelstva in nad-

zorstva. 2. volitev nadzorstva. 3. odobritev računskega zaključka za leto 1932. 4. slučajnosti.

Občni zbor Kmetijske nabavljalne in prodajne zadruge v Ribnici z okolico, r. z. z o. z., se bo vršil v nedeljo dne 29. januarja 1933 po jutranji sv. maši v prostorih „Hranilnice in posojilnice v Ribnici“. Dnevni red: 1. poročilo načelstva in nadzorstva. 2. poročilo o reviziji zadruge v dne 4. in 5. XI. 1932. 3. odobritev rač. zaključka za leto 1932. 4. posvetovanje o ukinitvi podružnic v Nemškivasi in Danah. 5. prememba pravil § 19 odst. 1, § 21 in § 22. 6. volitev načelstva. 7. volitev nadzorstva. 8. slučajnosti.

Redni občni zbor Kmetijske strojne zadruge v Retečah pri Škofji Loki, r. z. z o. z., se vrši dne 8. januarja 1933, ob 3. uri popoldne v društvenem domu v Retečah. Dnevni red: 1. potrjenje letnega računa. 2. izvolitev nadzorstva. 3. prememba pravil. 4. slučajnosti.

Redni občni zbor Živinorejske selekcijske zadruge v Strugah, r. z. z o. z., se vrši dne 6. jan. 1933 ob 3. uri pop. v stari šoli. Dnevni red: 1. poročilo načelstva in nadzorstva. 2. Potrditev bilance za leto 1932. 3. poročilo o izvršeni reviziji. 4. volitev načelstva, nadzorstva, rodovne komisije in delegatov za zvezo selekcijskih zadrug. 5. slučajnosti.

Občni zbor Kmetijske gospodarske zadruge v Št. Vidu pri Stični, r. z. z o. z., ki se vrši 30. decembra 1932 ob 8. uri zjutraj v posojilniški zbirališnici. Dnevni red: 1. čitanje zapisnika zadnjega občnega zbora. 2. poročilo načelstva in nadzorstva. 3. Odobritev rač. zaključka. 4. čitanje revizijskega poročila. 5. volitev nadzorstva. 6. slučajnosti.

Izvanredni občni zbor Kmečke hranilnice in posojilnice v Žetalah, r. z. z n. z., se bo vršil 26. decembra 1932 ob 13. uri v društveni pisarni. Dnevni red: 1. sprememba § 34 pravil glede števila udov nadzorstva (vidi rev. poročilo z dne 22. XII. 1932). 2. volitev načelstva. 3. volitev nadzorstva. 4. slučajnosti.

Hranilno in podporno društvo zadrugnih nastavljenecv, registrovana zadruga z omejeno zavezo v Ljubljani, obvešča vse vlagatelje, da bo po sklepu skupne seje načelstva in nadzorstva z dne 14. decembra 1932 znižalo obrestno mero za vse vrste vlog od 1. januarja 1933 dalje za 1%. Rentnino bo plačevala zadruga sama, kakor doslej Načelstvo.

NARODNI GOSPODAR

GLASILO „ZADRUŽNE ZVEZE“ V LJUBLJANI.

Člani „Zadruž. zveze“ dobivajo list brezplačno. Cena listu za nečlane po 25.— Din na leto, za pol leta 12.50 Din.
Cena inseratov po dogovoru. — Izhaja 15. dne vsakega meseca. — Rokopisi se ne vračajo.

Dr. Basaj:

Beseda za težke čase.

Največja kriza.

Živimo v krizi, kakršne današnja generacija še ne pomni. Težko bi bilo reči, če se dá sedanja kriza po svoji težini in po svojih posledicah primerjati s krizami, ki jih pozna zgodovina narodnega gospodarstva. Upamo si trditi, da vsaj po obsegu sedanja gospodarska kriza nima para v zgodovini. Svetovne gospodarske krize v takem obsegu še ni bilo, ker so od sedanje krize prizadeti vsi kontinenti sveta in trpijo pod njo vse gospodarske panoge.

Prizadeto je tudi zadružništvo.

S krizo gospodarstva in zlasti denarstva trpi tudi zadružništvo, zlasti kreditno zadružništvo. Dr. Korošec je na kongresu Glavne zadružne zveze v Sarajevu to posebej poudaril: „Govori se, da je zadružništvo v krizi. Vi sami veste, da se zadružništvo bori s težkočami. To je naravno, ker je zadružništvo samo del našega narodnega gospodarskega življenja, katero podobno gospodarskim težavam v vsem svetu preživlja težke dni. Zadružništvo, ki je spojeno z gospodarskim organizmom naroda in države, preživlja skupno z njim dobro in zlo, pa tudi vse boje za napredek. To so težave, s katerimi se bori tudi zadružništvo. Teh težav ne zanikam. Toda popolnoma napačno bi bilo misliti, da je v krizi zadružna misel.“

Položaj blagovnih zadrug.

V težavah so blagovne zadruge. In največja izmed težav je ta, kako dobiti potrebno gotovino za plačilo računov dobaviteljem. Dobavitelji hočejo le gotovino in dobropise odločno zavračajo. Ker pa zadrugi marsikateri dolжник plača le z dobropisom, zato je gotovine vedno manj. Veletrgovci pa vedno manj kreditirajo, to se pravi, vedno bolj in bolj zavzemajo stališče, da prodajajo le proti gotovini. Celo nekatere tovarne so se postavile na stališče, da prodajajo le proti gotovini. Tako seveda tudi veletrgovci ne morejo prodajati drugače, kot proti gotovini; sicer se jim zgodi, da tudi sami ne bodo mogli več gibati.

Tako se opaža pri blagovnih zadrugah in v trgovini sploh, da prihajajo v vedno hujše klešče radi pomanjkanja gotovine. Poslovni obseg in poslovna svoboda se bolj in bolj zožuje in nekako s strahom vsak pričakuje dne, ko ga bodo klešče stisnile, da ne bo mogel več gibati. Zaloga se krči. Radi dobropisov prihaja gotovine stalno manj, kot bi jo bilo treba za plačilo faktur. Vedno več računov dobaviteljev ostaja neplačanih. Dobavitelji pritiskajo, grozijo in najmanj je sigurno to, da novega blaga brez gotovine sploh ne dajo.

Položaj posojilnic.

Pri kreditnih zadrugah pa je še huje. Nad 14 mesecev že traja neenak boj z na-

silnimi vlagatelji. Trpljenja je polna mera in marsikje živci odpovedujejo. Želimo le še konca in vseeno nam je že, kakšen bo konec. Ničesar več nas ni strah, ker je vse drugo prerasla želja, da bi bilo trpljenja konec. Gotovine je vedno manj, pritisk vlagateljev je vedno večji. Njihovih zvijač, groženj in pretvez se je nabralo že za ogromen arzenal.

Dolžniki pa se za opomine sploh več ne zmenijo, kot da jih ta stvar več ne briga, kot da je razdolžitev z odpisom dolgov sklenjena stvar. Posojilnice so po mnenju dolžnikov nesramne in nadležne dovolj, da si upajo zahtevati plačilo zapadlih obresti.

Vztrajnost in pogum.

Temna je ta slika. Pa ne vem, če se bo kdo našel in rekel, da je pretemna. In vendar moramo kljub temu vzpodbujati zadruharje k vztrajnosti in pogumu. Čim težje so razmere, **tem več poguma in vztrajnosti se zahteva od voditeljev zadrug.** Ravno v najtežjih časih se pokaže, kdo je dorasel, kdo je sposoben za združnega voditelja. Edino tisti, ki ima pri vseh težavah pogum, vztrajnost in odločnost in tudi v najtežjem trenutku ne reče: „Vse je zgubljeno,“ tisti je voditelj na svojem mestu.

Prigodba o žabi.

V časih, ko mislimo, da je že vsega konec in da bi bil vsak korak popolnoma brezuspešen, pa se za vztrajnega in pogumnega vendar še najde izhod. Naj tu navedemo zelo poučno prigodbo. Žaba je padla v lonec smetane. Ven ni mogla, kajti lonec je bil previsok. Utoniti pa tudi ni hotela. Pa je zato plavala vztrajno in pogumno, čeprav ni videla izhoda in so jo moči že zapuščale. In glej! Ko je gibala le še s skrajnim naporom sil, se je smetana vmedla in na kepi masla, ki je naenkrat plaval sredi

lonca, je žaba našla rešitev. Ta prigodba naj nas uči: Poguma ne smemo izgubiti, pa četudi mislimo, da ni prav nobenega izhoda več, in da je vsak korak brezuspešen.

Nekaj misli za posojilnice!

Pri posojilnicah kljub silnemu navalu vlagateljev ne smemo izgubiti živcev in nikoli reči, da je trpljenja in potrpljenja dovolj. Ravno ker ni denarja, moramo delati poglobitno s trpljenjem in potrpljenjem.

a) **Vplivajmo pomirjevalno** na ljudi! Širimo optimizem! Za dnevi žalosti in trpljenja bodo zopet prišli dnevi solnca, veselja. Čas marsikaj reši in marsikaj ozdravi. Pa bo rešil in ozdravil tudi to našo denarno krizo. Za vsakega vlagatelja imejmo dobro besedo in dobrohotno pojasnilo. Nasilnega vlagatelja bomo s tem razorožili, nepotrpežljivega si napravili za prijatelja.

b) **Skušajmo biti tudi pravični**, kolikor je v naših močeh! Ne gre, da bi bili brezobzirni in nasilni vlagatelji nagrajeni za svojo brezobzirnost, obzirni pa kaznovani za svojo prizanesljivost in uvidevnost. Ono malenkost gotovine, ki nam pride v roke, podelimo po možnosti pravično! Ne bojmo se nasilnih ljudi, četudi nastopajo s tožbo! Dolžni smo se braniti in dolžni pojasnjevati, da denarne krize nismo zakrivali mi. In če se moramo braniti, se bomo branili do zadnje instance, ker tudi to je važno, da pridobimo na času. Mi smo rekli zgoraj, da čas sam zdravi mnogo težkih ran.

c) **Iščimo pota in sredstva**, da se čim več stvari uredi **s prepisi brez gotovine!** Priznati moramo, da smo se v teh 14 mesecih naučili, kako se marsikaj da urediti brez dragega pošiljanja gotovine. V tej težki krizi moramo videti eno dobro plat, da nas je namreč navadila izvrševati čim več poslov brez pošiljanja gotovine.

č) **Tudi napram dolžnikom je treba**

vztrajnosti! Kolikor hočemo biti napram vlagateljem pravični in jim ustreči, toliko moramo od dolžnikov zahtevati vsaj točno plačevanje zapadlih obresti. Saj so obresti skoro edini vir, iz katerega še doteka gotovina. Neka posojilnica piše: „Zapadlo je več zadolžnic. Dolžniki se ne brigajo ne za odplačilo, ne za podaljšanje, ne za plačilo rednih obresti, ne za plačilo zaostalih.“ Tako poročilo bi žal mogla poslati marsikatera posojilnica. To je plod dolgotrajne propagande za razdolžitev kmeta. In kmet-dolžnik je stvar razumel po svoje, razumel tako, kakor mu je najbolj pogodu in najbolj enostavno pa se zdi kmetu-dolžniku to, da se dolgovi brišejo.

Naj voditelji posojilnic pomislijo, da smo vzdržali že preko 14 mesecev. Zakaj potem ne bi vzdržali še par mesecev!

In blagovne zadruga?

Pri blagovnih zadrugah je tudi hudo, kot smo zgoraj navedli. Tudi za nje velja, da je treba z vztrajnostjo in pogumom vzdržati. Posebej pa bi opozorili na dvoje:

a) **Cene moramo vedno držati v so-**

glasju z dnevnimi cenami na trgu. Če so se cene kakemu blagu dvignile, jih mora dvigniti tudi blagovna zadruga neglede na to, da ima v te vrste blagu še precej zaloge. Sicer se zadrugi lahko zgodi, da novega blaga sploh ne bo mogla več kupiti. Kot mora zadruga vzeti nase izgubo takrat, kadar cene blagu padajo, tako je na drugi strani zadruga upravičena do dobička takrat, kadar cene blagu rastejo.

b) **Prodajo za dobropise** (brez gotovine) **moramo držati v takih mejah, da sami ne pridemo v zadrego.** Res je zapeljivo, če se nudi prilika, da veliko prodamo in veliko zaslužimo, pa magari gre izkupiček samo na naš račun pri denarnem zavodu. Toda tako prodajanje ne sme iti za ceno, da bi morali potem nekega dne s prodajanjem sploh prenehati. To, kar velja za prodajo proti dobropisu, isto velja **za prodajo na kredit.** Oboje pomeni nevarno skalo, ob kateri se lahko naša blagovna zadruga razbije. Zato mora biti naše načelo: Za vsako ceno poslovati naprej, pa magari v zelo skrčenem obsegu, ker moramo opustiti prodajo za dobropise in prodajo na kredit.

Jugoslovansko zadružništvo ob koncu leta 1931.

Glavna zadružna zveza v Beogradu je izdala svoje poslovno poročilo za l. 1931 s statistiko o stanju zadružništva v naši državi ob koncu lanskega leta.

Statistika obravnava najprej one revizijske zveze, ki so včlanjene pri Glavni zadružni zvezi. Teh revizijskih zvez je 20. Dalje omenja 7 centralnih organizacij (oblastnih zadrug), ki so osnovane po zakonu o kmetijskem (poljoprivrednem) kreditu in 4 take revizijske zveze, ki niso včlanjene pri Glavni zadružni zvezi:

Članice imajo posamez. zveze po tej statistiki:

	Št. članice	Št. članov
1. Glavni savez srpskih zemljoradničkih zadruga, Beograd	2.286	118.290
2. Glavni savez zanatskih zadruga, Beograd	120	7.758
3. Savez nabavljačkih zadruga drž. činovnika, Beograd	116	80.437
4. Savez zdravstvenih zadruga, Beograd	68	20.887
5. Središnji savez hrvatskih seljačkih zadruga, Zagreb	306	49.843
6. Zadružna sveza, Zagreb	142	32.792
7. Hrvatsko gospodarsko društvo (kot osrednja zadruga), Zagreb	70	10.306
		12*

	Št. članic	Št. članov
8. Savez srpskih zemljoradničkih zadruga, Novi Sad	335	26.799
9. Zemljoradnička centralna kreditna zadruga (nemška), Novi Sad	291	42.492
10. Savez agrarnih zajednica, Novi Sad	137	10.502
11. Središnji savez čehoslovačkih zemljoradničkih zadruga, Novi Sad	42	2.406
12. Savez agrarnih zajednica, Osijek	66	4.000
13. Savez agrarnih zajednica, Veliki Bečkerek	115	8.490
14. Savez srpskih zemljoradničkih zadruga, Sarajevo	158	14.900
15. Savez hrvatskih seljačkih zadruga, Sarajevo	93	11.773
16. Zadruga zveza, Split	164	17.832
17. Zadruga matica, Split	101	12.023
18. Zveza gospodarskih zadrug za Jugoslaviju, Ljubljana	74	21.000
19. Zveza slovenskih zadrug, Ljubljana	318	76.185
20. Zadruga zveza v Ljubljani	650	154.484
Skupaj	5 670	720.199

Zadruga zveze s pravico revizije, ki niso včlanjene pri Glavni zadruga zvezi, imajo članic:

	Št. članic	Št. članov
1. Savez agrarnih zajednica, Skoplje	197	14.327
2. Savez agrarnih zajednica, Zagreb	60	3.120
3. Centralni eksportni savez mlekar- skih zadruga, Novi Sad	37	1.325
4. Revizijska zveza v Ljubljani	40	8.460
Skupaj	334	27.332

Oblastne zadruge za kmetijski kredit imajo v svojem članstvu samo kreditne zadruge in sicer: oblastna zadruga v Beogradu 373, v Čupriji 451, v Skoplju 183, v Zagrebu 112, v Sarajevu 206 in v Splitu 148, skupaj 1479 krajevnih zadrug za kmetijski kredit, ki imajo vsega skupaj 108.405 članov.

Potemtakem je bilo ob koncu 1. 1931 v Jugoslaviji 7.483 organiziranih zadrug z 855.836 člani. Koliko je bilo neorganiziranih, t. j. takih, ki niso pripadale nobeni zvezi, iz teh podatkov ni razvidno, jih je pa zelo malo.

Kar se tiče vrst teh zadrug, se porazdele sledeče:

kreditne zadruge	4.407
nabavne in prodajne, konsumne	1.217
agrarne zajednice	536
mlekarske in sirarske	184
vinarske in kletarske	81
žitarske	114
oljarske	23
rožmarinske	13
sadjarske	16
mlinarske	3
tobačne	16
hmeljarske	2
zelenjadarske	7
druge kmetijsko - produktivne	8
živinorejske (konjerejske, prašičerejske, ovčar- ske, perutninarske)	284
pašniške	11
ribarske	43
bučelarske	19
kmetijsko - strojne	60
zadruga elektrarne	51
tiskovne	20
stavninske	89
zavarovalne	4
zdravstvene	84
vodovodne	24
razne druge	49
krajevnih zadrug (brez zvez) skupaj	7.434

Izmed zgoraj navedenih 4.407 kreditnih zadrug jih je 1.473 osnovanih po zakonu o kmetijskem kreditu, druge so osnovane po zadruga zakonih. Med njimi jih ima 4035 neomejeno zavezo, 372 pa omejeno zavezo.

Finančna moč posameznih zvez se vidi najbolj iz bilančne vsote, ki je koncem leta 1931 znašala (v okroglih zneskih)

	Din
pri Zadruga zvezi v Ljubljani	206,627.000
• Glav. savezu srpskih zemljoradničkih zadrug v Beogradu	125,569.000
• Savezu nabavlj. zadr. drž. nameščen- cev v Beogradu	111,331.000
• Središ. savezu hrv. seljač. zadruga v Zagrebu	43.238.000
• Zemlj. central. kreditni zadrugi, Novi Sad	41,663.000
• Savezu srp. zemlj. zadruga, Novi Sad	31,775.000
• Zvezi slovenskih zadrug, Ljubljana	30,955.000
• Zadruga savezu, Split	30,814.000
• Zadruga zvezi, Zagreb	20,390.000

pri Savezu agrarnih zajednica, Novi Sad 19,333.000
 „ Savezu srp. zemljoradničkih zadruga,
 Sarajevo 15,907.000

Ostale zveze so imele bilančno vsoto
 izpod 15,000.000 Din.

Pri oblastnih zadrugah za poljedelski
 kredit je znašala bilančna vsota ob koncu
 l. 1931:

	Din
Oblastna zadruga za kmetijski kredit v Beogradu	69,473.000
Oblastna zadruga za kmetijski kredit v Čupriji	57,391.000
Oblastna zadruga za kmetijski kredit v Skoplju	31,948.000
Oblastna zadruga za kmetijski kredit v Sarajevu	31,147.000
Oblastna zadruga za kmetijski kredit v Splitu	25,698.000
Oblastna zadruga za kmetijski kredit v Zagrebu	18,055.000

Skupno premoženje (bilančna vsota), ki
 so ga upravljale zadrugne zveze, oblastne
 zadruge za kmetijski kredit, je krajem 1931
 znašalo:

	Din
1. Pri zvezah, včlanjenih v Glav. savezu	715,542.000
2. pri oblast. zadrugah za kmet. kredit	234,639.000
3. pri neorganiziranih zvezah	66,232.000
skupaj	1.016,413.000

Zanimive podatke nam nudi statistika
 o naraščanju hranilnih vlog in posojil v zad-
 njih štirih letih pri vseh kreditnih zadrugah
 v Jugoslaviji. Znašale so (zaokruženo):

leta	hranilne vloge	posojila
1927	1.405,112.000—	1.127,666.000—
1928	1.710,779.000—	1.395,018.000—
1929	2.086,624.000—	1.776,369.000—
1930	2.346,236.000—	2.160,776.000—

Levi del od teh vsot odpade na Slo-
 venijo, kajti ob koncu l 1930 so pri slo-
 venskih kreditnih zadrugah, včlanjenih pri
 Zadrugni zvezi v Ljubljani in Zvezi sloven-
 skih zadrug v Ljubljani znašale:

	hranilne vloge	posojila
članice Zveze slov. zadrug	645,113.000	576,544.000
„ Zadrugne zveze	988,675.000	722,563.000
	1.633,788.000	1.299,107.000

Te številke za slovenske kreditne za-
 druge bi bile še precej višje, ako bi vpo-
 števali stanje hranilnih vlog in posojil pri
 članicah Revizijske zveze v Ljubljani in pri
 članicah Zveze gospodarskih zadrug za Ju-
 goslavijo v Ljubljani, od katerih pa podat-
 kov nimamo na razpolago.

Dr. Basaj:

Še o zakonu o zaščiti kmeta.

Zadrugarje moramo uvodoma prositi,
 da nam oprostite, ker se vedno znova po-
 vračamo k temu vprašanju. Žal moramo pri-
 znati, da se cela zadeva vleče nekako tako
 kot povest o jari kači. In takoj sedaj mo-
 ramo že tudi javiti, da se bomo najbrže k
 tej stvari oglasili zopet v prvi številki v no-
 vem letu 1933. Če pa ne v prvi pa gotovo
 v drugi, ker bo zakon o zaščiti kmeta naj-
 brže izglasovan v januarju 1933.

Podaljšanje dosedanjega zakona.

Dosedanji zakon o zaščiti kmeta od 20.
 aprila, ki je bil že z nekimi spremembami

podaljšan za dva meseca, t. j. od 20. oktobra
 do 20. decembra, bo z nekaterimi potrebnimi
 izpremembami drugič podaljšan za nedolo-
 čen čas, t. j. dotlej, da bo sprejet novi zakon
 o zaščiti kmeta.

Načrt novega zakona o zaščiti kmeta,
 ki se nahaja v razpravi v skupščinskem od-
 boru in o katerem smo v zadnji številki
 Narodnega gospodarja že poročali, je namreč
 precej radikalen. Globoko reže v privatno-
 pravne odnose med upnikom in dolžnikom
 ne le z določbami o odložitvi izvršb, tem-
 več tudi z določbami o delni razdolitvi,
 o maksimiranju obrestne mere in o mo-
 ratoriju denarnih zavodov. Razumljivo je,
 da je v tako važnih in dalekosežnih vpra-
 šanjih težko najti soglasje. Tisti, ki nimajo

nič izgubiti ali ki so nasprotno celo sami zadolženi, bi kmetu v obliki zakona radi dali zelo veliko. Tisti pa, ki poznajo gospodarstvo in se za to zavedajo, kako dalekosežne posledice more imeti tak zakon, seveda svetujejo previdnost, da ne bi kriza postala še hujša, kot je.

Nekaj sprememb v načrtu zakona o zaščiti kmeta.

Odbor skupščine, ki proučuje zakon o zaščiti kmeta, je že dosedaj sklenil mnogo sprememb v načrtu, ki ga je skupščini predložila vlada. Naj v sledečem navedemo čisto kratko samo najvažnejše.

1. Zakonsko zaščito uživajo vsi oni kmetje, ki imajo **75 ha obdelane zemlje** (poprej 50 ha).

2. V teku enega leta bodo morali kmeti-dolžniki plačati denarnim zavodom **7 % na račun obresti in 2 % za odplačilo** glavnice (prvotno je bilo v načrtu 8 % in 2 %), privatnim upnikom pa **4 % na račun obresti in 2 % za odplačilo** glavnice.

3. Od zaščite so izvzete terjatve trgovcev za življenske potrebščine in terjatve obrtnikov, **ki so nastale po 20. avgustu 1932.** (Po načrtu vlade bi bile izvzete od zaščite terjatve trgovcev in obrtnikov, ki so nastale v zadnjem letu t. j. po 20. decembru 1931.)

4. Znižanje dolgov se predvideva po novem členu 7 za one kmetovalce-dolžnike, ki so zadnja **tri ali več let plačevali preko 16 % obresti** in drugih stroškov za svoje dolgove.

Dolg se zniža za 10 % ako so znašale obresti 16—20 %

„	„	„	20 %	„	„	„	20—24 %
„	„	„	30 %	„	„	„	24—30 %

itd. Seveda je to določba, ki ima moralno upravičenost in praktičen pomen v južnih pokrajinah naše države, dočim v Sloveniji najbrže ne bo nobenega znižanja dolgov radi te določbe.

Pripomniti moramo, da je tudi znižanje dolgov v slučaju prezadolžitve preko 70 %, v skupščinskem odboru spremenjeno v toliko, da se vpoštevata tudi višina obrestne mere.

5. Zasebni upniki, ki niso denarni zavodi, morajo v dveh mesecih po uveljavljenju zakona **prijaviti davčni upravi vse svoje terjatve z navedbo obresti.** Upnik, ki ne bi te prijave izvršil, izgubi pravico okoristiti se s tem zakonom.

6. Denarnim zavodom, ki bi v bodoče prosili za zaščito po § 5 sedaj veljavnega zakona, bo poleg komisarja imenovan tudi **posvetovalni odbor z najmanj 4 člani** iz krogov upnikov-vlagateljev, med katerimi pa morajo biti zastopani večji in manjši upniki. Posvetovalni odbor daje svoje mnenje komisarju v vseh važnejših vprašanjih.

Za denarne zavode, ki so se doslej že poslužili zaščite po § 5, so Službene Novine prinesle že tudi uredbo o ustanovitvi takih upniških odborov.

Mnenje zadrugištva o načrtu zakona o zaščiti kmeta.

Glavna Zadruga zveza v Beogradu je kot zastopnica celokupnega kmetijskega zadrugištva v državi poslala na merodajna mesta, predvsem ministrstvu za poljedelstvo ter ministrstvu za trgovino in industrijo svoje mnenje o načrtu zakona. To mnenje je bilo plod posvetovanj in konferenc zastopnikov zadrugišnih zvez. Naj v sledečem le kratko navedemo zahteve zadrugištva.

1. Zadrugištvo kot **poseben gospodarski socialni sistem predstavlja v stvari sintezo med koristmi poedince in koristmi celokupnosti.** Je torej tudi v interesu občnosti, da se zadrugištvo zlasti v sedanjem času krepi kot protiutež proti destruktivnim silam.

2. Naše zadruge po pretežni večini niso

drugega, **nego organizirane skupne samih kmetov** in to najzavednejših in socialno najboljše vzgojenih kmetov.

3. Denarna sredstva naših zadrug za kreditiranje kmeta **izvirajo od kmetov samih**, bodisi da so se zbirala kot deleži, poglavitno pa kot hranilne vloge. Za to bi bil naval vlagatelj na kreditne zadruge takoj večji, čim bi se zaznalo, da bo posojilnica morala na svojih terjatvah dolžnikom kaj odpisati. S tem bi se položaj zadruge le že znatno poslabšal.

4. Naše zadružništvo je v pretežni meri dovoljevalo kredite kmetom; pa tudi drugače je sodelovalo pri pospeševanju kmetijstva. Po statistiki Glavne zadružne zveze so znašali **vsi krediti**, ki so jih dale zadruge v pretežni večini kmetovalcem, skupno s krediti, danimi od blagovnih zadrug v obliki raznovrstnih gospodarskih potrebščin, ogromno vsoto Din 2.382.000.000 —.

5. Kreditiranje kmetskega gospodarstva potom kreditnih zadrug posebno sistema Raiffeisen je **gotovo najidealnejši način kreditiranja kmeta**. Zakon, ki bi se vmešaval v razmerje med zadruzo in njene člane dolžnike, bi mogel zadruzi in članom le škodovati, nikakor pa ne koristiti.

6. Naposled je zadružništvo **po svoji naravi določeno in usposobljeno, da služi kot najidealnejši temelj tudi za kulturni napredek vasi in za socialno vzgojo ljudstva**.

Zadružništvo je torej ozko povezano z vasjo, s kmetom in z našim kmečkim gospodarstvom. Zadružništvo je najboljši pobornik in zaščitnik koristi vasi in našega kmeta, pa tudi najboljše in najpripravnejša osnova za pospeševanje gospodarstva na

vasi. Zato sme naše zadružništvo zahtevati, da zakon o zaščiti kmeta to primerno vpoštevata in da zavzame ta zakon napram zadružništvu pozitivno, nikakor pa ne negativno stališče.

Zahteva zadružništva.

Zadružništvo stavi v razmerju do novega načrta zakona o zaščiti kmeta zahtevo, **da se zadruge od določb tega zakona popolnoma izvzamejo**, enako kot so bile izvzete od določb prvega zakona o zaščiti kmeta od 20. aprila 1932. Ali pa vsaj v toliko, da se določbe o odložitvi izplačil in izvršb ne raztezajo na zadruge, temveč samo določbe glede maksimiranja obrestne mere. Glede razdolžitve kmeta pa naj bi se zadruge nikakor ne obravnavale enako, kot drugi upniki, bodisi denarni zavodi ali privatniki.

Za zaključek moramo še pripomniti, da tudi načrt novega zakona o zaščiti kmeta še ne predstavlja končne rešitve tega vprašanja in ostaja **zato vprašanje o konverziji kmečkih dolgov še vedno odprto — nerešeno**.

Druga velika hiba tega načrta pa je, da so vse **določbe popolnoma pavšalne za vse kmete in kmetske dolgove** brez ozira na višino, brez ozira na svrho, za katero je bilo dano posojilo, brez ozira na krivdo ali nekrivdo, da je dolжник prezadolžen itd. Zakon radi tako pavšalnih določb postaja trd, krivičen in bo moral zato zakonodajni odbor skupščine še mnogo dostavljati, mnogo diferencirati, mnogo popravljati, da postane zakon pravičen in koristen. Drugače se more zgoditi, da bi zakon gospodarstvu prizadejal občutno škodo.

Novi državni proračun.

Pretekli mesec je predložil finančni minister proračun za proračunsko leto 1933-34 narodni skupščini. Niso sicer znane vse podrobnosti novega proračuna, vendar je omogočena vsaj splošna slika državnega gospodarstva v bližnji bodočnosti.

Sedanji proračun je določal za splošno državno upravo (1932 — 1933) izdatke na 7.572.1 milj. Din, novi predlog pa pomenja zmanjšanje za 585.2 milj. na svoto 6.986.9 milj. Din. V podobni meri je zmanjšan tudi proračun državnih podjetij in sicer od 3.748 za 299.65 na 3.448.4 mil. Din, skupno torej je zmanjšan proračun od 11.323.2 na 10.438.3 milj. Din.

To so danes splošne številke v državnem proračunu. Pomisliti je treba, da je mnogo postavk v državnem proračunu vezanih z raznimi zakoni in da jih zato ni mogoče enostavno črtati, ne da bi pri tem trpel ugled države zaradi prevzetih, pa neizpolnjenih obveznosti. Na drugi strani pa seveda gospodarska stiska zahteva odločno zmanjšanje bremen davkoplačevalcev, ki že itak dovolj trpe pod sedanjo krizo. Zato je v časih krize izredno težko najti pot iz finančne krize, ne da bi se pri tem nalagale žrtve.

Vsekakor je tudi prav, če pogledamo, v kakšnih postavkah so nastopile izpremembe. Zaenkrat smo navezani, kakor smo že omenili, samo na splošne podatke, ki nam pa kažejo, da so se zvišali izdatki za splošno državno upravo, nadalje za pokojnine in invalidske podpore, za kmetijsko ministrstvo in ministrstvo za fizično vzgojo naroda. Pri ostalih ministrstvih imamo zabeležiti zmanjšanje izdatkov, ki je najizdatnejše pri državnih dolgovih in vojnem ministrstvu. Zmanjšanje izdatkov izkazujejo tudi skoro vsa državna podjetja.

V zvezi s predlogom novega proračuna je prav, če pogledamo nekoliko rezultate tekočega proračuna. Finančno ministrstvo je do danes objavilo podatke o gibanju državnih dohodkov in izdatkov (vpoštevani so tako izdatki splošne državne uprave kakor tudi državnih podjetij) za prvih 7 mesecev proračunskega leta 1932 — 1933, torej za dobo od 1. aprila do 31. oktobra 1932. Iz teh podatkov, ki predstavljajo samo gibanje, odnosno promet državne blagajne, so razvidni rezultati, ki dajejo povoda za pesimizem glede bodočega razvoja državnih financ. Pomisliti moramo, da se poslabšanje splošnega gospodarskega položaja javlja šele kasneje in da je še v slabih dobah razmeroma dober dotok državnih financ. Slabi poslovni uspehi zadnjih dveh let se bodo poznali v dotoku državnih dohodkov še prihodnje leto.

V prvih 7 mesecih so znašali dohodki splošne državne uprave 3.331.1 milj. Din, izdatki pa 3.411.6 milj. Din in to ob proračunu 4.418.8 milj. Din, dohodki državnih podjetij pa 2010.5 milj. (proračun za to dobo 2.625.6 milj.), izdatki pa 1969.7 milj. (proračun 2186.4 milj.). Če preračunamo državne dohodke na vse leto na podlagi dosedanjih rezultatov, dobimo dohodkov 4.712 milj., dočim je proračun 7.572.1 milj. V primeri s proračunom so bili dohodki manjši za 2.860 milj. Din. Če še vzamemo efekt novih davkov in povišanja starih v avgustu t. l., se ta razlika zmanjša po naši cenitvi na 2 in četrt do pol milijarde Din. Zaradi tega bi morali biti pri sestavi novega proračuna previdnejši in staviti vanj manjšo vsoto dohodkov. Mogoče pa vidi finančni minister drugačen izhod iz sedanjega finančnega položaja in da zato smatra svoje številke za realne. V ostalem pa nas deli do novega proračuna še doba 3 mesecev in pol, pa bomo videli, kako se bo razvijalo naše gospodarstvo v bodoče.

Devizna kupčija.

Danes vlada v devizni kupčiji neorientiranost, katero skušajo izvestni ljudje še povečati z lansiranjem raznih vesti med narod, ki imajo kaj prozoren spekulantski namen. Posebno je njih posel v cvetu, ko dnevniki ne prinašajo več točnih borznih poročil.

Predvsem je naše devizno gospodarstvo vezano na posredovanje Narodne banke. Vsi izvozniki morajo dati Narodni banki na razpolago 80 % svojih deviz, ki jih dobe za svoje izvoženo blago. Na drugi strani pa so uvozniki navezani na Narodno banko in teh 20 %, kar jih preostaja izvoznikom, odnosno jih imajo banke. Tudi kupujejo uvozniki devize in valute pri raznih prodajalcih, spekulanti in prekupčevalcih, seveda po višjem tečaju kot je oficijelni. Iz vsega tega je razvidno, da se velik del deviznega poslovanja razvija tudi izven Narodne banke, kateri kontrola ni omogočena.

Danes imamo celo vrsto deviznih tečajev, s katerimi je treba efektivno računati, ki pa prihajajo v poštev pri posameznih vrstah trgovskega in drugega poslovanja.

Prvič se promet v kliringih razvija brez deviz. Naši uvozniki plačujejo svoje dolgove v dinarjih pri Narodni banki po naslednjem tečaju: inozemska valuta v dinarjih plus ažio, premija po borznem tečaju, ki je pa različen. Omenjamo, da določa borzne tečaje na ljubljanski in ostalih borzah v državi Narodna banka in da znašajo ti tečaji nekaj več kot pariteta, ki je bila določena lani z zakonom o stabilizaciji dinarja. Vendar ti tečaji ne morejo biti merilo, ker se v posameznih kliringih morajo prišteti, kot smo že omenili, še odstotki ažija. V kliringu s Švico in Češkoslovaško znaša sedaj ažio 20 % in je že dalj časa neizpremenjen. V plačilnem prometu z Nemčijo ažio varira, znaša pa sedaj

28,5 %, torej je treba tečaju marke na ljubljanski borzi prišteti še 28,5 %. V italijanskem kliringu znaša ažio sedaj 26,5 %.

Poseben način devizne kupčije je vpleten v trgovini z Grčijo, ki bazira na kompenzacijskem poslu. Vendar je trgovina z Grčijo v naših krajih malenkostna.

Največ prometa pa je v takozvanem privatnem kliringu. Tega imamo sedaj z Avstrijo in je stopil na mesto prejšnjega oficijelnega kliringa, katerega imamo še sedaj s Češkoslovaško in Švico. V tem prometu, ne da bi se spuščali v podrobnosti, pa imamo vsak dan notacije tako na ljubljanski kot zagrebški borzi. Te notacije popolnoma odgovarjajo faktično zaključenim tečajem in se nanje interesenti lahko zaneajo.

Glede italijanskega kliringa, o katerem smo že govorili, moramo omeniti, da se ažio ravna po tečaju cürške borze za dinar in liro.

Poleg tega prihaja v poštev še uradni tečaj, ki je bil objavljen ob priliki stabilizacije dinarja. Za izplačilo kuponov državnih posojil, ki jih imajo naši državljani, pa se glase na inozemsko valuto, dolarje ali franke, pa prihaja v poštev tečaj na naših borzah.

Izredno mnogo posla pa se razvija na takozvani črni borzi, ki je sicer zadnje dni nekoliko popustila v svojem poslovanju, vendar obvlada še vedno velik del poslov. Na tej kupujejo predvsem uvozniki za svoje potrebe, ker drugače ne morejo priti do vseh potrebnih jim deviz, pa jih nujno rabijo.

Tečaji v tem nezakonitem prometu dosegajo 30—34 % nad stabilizacijsko pariteto.

Seveda moramo omeniti, da so ti tečaji zelo različni. V nekaterih krajih države se plača več ali manj. Posebno je razvita trgovina z dolarji in francoskimi franki v Sloveniji, Hrvaški in Dalmaciji. V južni Srbiji so celo zabeleženi še višji tečaji kot piše belgrajska revija „Narodno blagostanje“. Še pred nedavnim so trgovali s takimi devi-

zami in valutami tudi oni spekulanti, ki so računali na padec dinarja, pa so hiteli kupovat, sedaj pa se je dinar ustalil in imajo samo škodo.

Končno omenjamo še, da znašajo stabilizacijske paritete, o katerih je bilo že večkrat govora, za am. dolar 56.78, švic frank 10.95, za češko krono 1.68, franc. frank 2.22, hol. goldinar 22.82 Din.

Svetovni blagovni trgi v novembru.

Pričakovanja svetovnega gospodarstva, ki so se naslanjala na razne poskuse po življenja in na predsedniške volitve v Ameriki, se niso izpolnili. Vopče pričakovani pogon je izostal, zlasti na blagovnih trgih; pogosto je prišlo celo do razočaranja, ki je dovedlo do padanja tečajev.

Na trgu kovin je bilo razpoloženje vobče slabo. — Na bakrenem trgu so živahni nakupi, ki so se javili v avgustu in oktobru, v novembru naenkrat izostali, in so cene močno padle. Šele proti koncu meseca, ko so postali izgledi za mednarodni sporazum zopet ugodnejši, so si tečaji bakra nekoliko opomogli. Vse druge kovine so v ceni padle, čeprav se je padec gibal v razmeroma ozkih mejah in je bil le pri cinu nekoliko večji. — Tudi srebro je kljub vsem opornim akcijam in izdatnim nakupom s strani Indije in Kitajske nekoliko padlo. — Dobro se je pa držalo zlato in je na koncu novembra v Londonu više notiralo kot v začetku meseca.

Na tekstilnih trgih tendenčni razvoj ni bil enoten. Bombaž je sledil v splošnem kolebanju na efektnih trgih; in ker so le-ti v svoji krivulji kazali bolj navzdol, so se tudi cene bombaža razmeroma poslabšale. — Volna je kazala vobče precejšnjo odpor-

nost, in se ni izvršila nobena omembe vredna sprememba v njeni notaciji. — Neugodna poročila o pridelku sirove ažite so dovedla do utrditve cen, ki so se ob kolebanju mogle precej dobro držati. — V lanu je bila kupčija skoz ves mesec zelo majhna; črta cen je kazala sicer znake slabosti, a je bila na koncu novembra vseeno za 25 odstotkov višja kot poleti. — Konoplja je bila od tedna do tedna dražja, ker so postale vsled neugodnega pridelka zaloge dobrega blaga zelo pičle. — Obratno je pa sirova svila v ceni precej zgubila, ker so se dosednji živahni nakupi od strani Amerike močno zmanjšali.

Na trgu sirovega kavčuka se je trdnejša oktoberska tendenca v novembru pomirila in so cene nekoliko padle. Za pomirjenje je bilo v prvi vrsti pač merodajno dejstvo, da se glede omejitve mednarodne produkcije tudi v novembru ni mogel doseči sporazum.

Svetovni žitni trgi so se v vsem mesecu novembru nagibali k slabosti. Poleg nezmanjšano velikih zalog v Zedinjenih državah je v prvi polovici novembra pritiskala na trg izredno velika ponudba iz Kanade, dočim so v drugi polovici meseca vplivale na razpoloženje vesti o bližajoči se letini Argentine in Avstralije. Koruza in oves

sta si sicer začasno opomogla, a to ni trajalo dolgo.

Tudi razvoj cen na kolonijalnih blagovnih trgih je kazal vobče znake slabosti. — Najbolj je bil prizadet sladkor, kojega tečaji so tako globoko padli, da so bili samo še za 8 točk nad najnižjim tečajem od srede letošnjega maja. — Padci cen pri kavi, čaju in kakao se gibljejo okoli 10 odstotkov. Kava se je pocenila zlasti zato, ker se po predsedniških volitvah v Zedinjenih državah pričakuje odprava prohibicije in s tem v zvezi manjši konsum kave. Pocenitev čaja ima svoj vzrok v dejstvu, da so v novembru na novo započeta pogajanja o omejitvi produkcije potekla brezuspešno. Kava je notirala v septembru še 9 50 cents, v oktobru samo še 8 50 in v novembru 8 12 cents. Čaj je padel od 10 16 na 9 23, kakao od 4 71 na 3 84 cents. — Tudi riž je mogel vsled ugodnega pridelka svojo pozicijo le težko vzdržati in je zaključil z 9 7 proti 10. — Južno sadje je precej kolebalo, in prav tako dišave, pri čemer je kolebanje v prvi vrsti sledilo gibanju angleškega funta.

Na trgu maščobnega blaga se je

hausse od pričetka novembra spremenila naenkrat v baisse in so notacije znatno padle. Tej tendenci je sledil tudi trg sirovega masla, zlasti še, ker se je produkcija vsled trajno toplega vremena zelo pomnožila. Tudi trg sira je kazal padajočo tendenco.

Trg kemikalij ni bil enoten. V splošnem so se tečaji nekoliko oslabili, a tudi ta pocenitev ni mogla prodaje poživiti. Na trgih bencina in petroleja so se vršila mednarodna kartelizacijska pogajanja, ki pa ob koncu novembra še niso bila zaključena.

Od živalskih sirovin so se pocenile zlasti kože večje živine, ker se po navzornem gibanju meseca oktobra dotedanje živahno zanimanje v novembru odjenjalo. Kože male živine so bile s kožuhovino vred vobče slab predmet zanimanja.

V splošnem se more za november ugotoviti sledeče: Sicer so tečaji skoraj vseh skozi padli, a padci so se gibal po večini v ozkih mejah. Tečaji so bili v novembru sicer nižji kot v oktobru, a dosti višji kot v dobi baisse v sredi poletja.

Zaščita izseljeniškega denarja.

Pod tem naslovom je v letošnji novemberski številki „Izseljeniškega Vestnika“ objavljen dopis iz Poljan nad Škofjo Loko, ki ga zaradi njegove aktualnosti doslovno pribčujemo. Dopis se glasi:

Vprašanje kmečkih dolgov, kakor ga vodijo nekateri sedaj, postane lahko nevarno izseljencem v tujini, pred vsem onim v Ameriki, ki imajo svoj denar naložen tu doma, in pa nam bivšim izseljencem, ki smo se vrnili v domovino in prinesli s seboj svoje prihranke, da bi jih tu na stara leta v miru uživali in jih delili s svojo domovino. Če

se res uveljavijo predlogi nekaterih, bomo mi ob vse.

Rad priznam, da so nekateri kmeti res zadolženi po nesreči in ne po lastni krivdi in so vredni vse podpore javnosti. Toda tu treba vzeti veliko rešeto in ugotoviti najprej, po čigavi krivdi so zadolženi? Tu se morajo pred vsem upoštevati tudi pravice upnika. Po mnenju mnogih je sedaj vsega kriv samo upnik, ki je stradal in varčeval, da je spavil skupaj svoj denar, da ga je mogel ali posoditi, ali pa naložiti v denarne zavode.

Naj pripomnim, da sem videl v Ameriki v najboljših časih več strganih ljudi, kakor pa jih vidim tu doma danes, če izvezamem

profesionalne berače. Gospod urednik, saj ste sami videli, kako smo živeli v tujini, da smo mnogi živeli zelo revno in skromno. Tudi ste sami videli, kako smo garali in trpeli, da smo si s krvavimi žulji spravili svoj denar skupaj.

Tu čujem mnogokrat očitek: „Vi ste tam med vojsko denar ‚grabili‘ in dobro živeli.“

Morda so ga nekateri res „grabili“, ostali smo pa samo garali in stradali zanj. Kdor je pa denar takrat res „grabil“, ga danes nima več. Ali ga je zapravil že tam, ali se je pa vrnil tu domov, pa ga tu zapravil, ko je prirejal razne „svatbe“ in pojedine tistim, ko so se zbirali krog njega in ga hvalisali, dokler je kaj imel. Ko pa ni imel več, je pa moral ali nazaj „suh“, morda si je moral celo izposoditi, da je mogel nazaj, ali pa je tu ostal, kjer je pozabljen od vseh in se

sedaj druží z „zadolženimi kmeti“ in kriči o slabih časih.

Če se bodo uresničili predlogi nekaterih, bomo mi, ob vse. In vendar, ko smo mi tam težko delali in si krvavimi žulji služili svoje za-sluzke, so mnogi teh „zadolženih kmetov“ tu po gostilnah mešetarili in kupčevali, pri tem pa zanemarjali svoje kmetije, tako pa zašli v dolgo ve, ki jih sedaj ne morejo plačati. Tako mi vsaj pripovedujejo pametnejši ljudje.

Prosim Vas, v imenu vseh nas bivših izseljencev (če prav me za to ni nihče po-oblastil, vem pa, da govorim iz srca vseh), da zastavite potom Družbe sv. Rafaela vse sile, da se naše vloge in naš prigarani in pristradani denar zakonito zaščiti, če pride do kake nevarnosti.

Janez Batič.

Mednarodno varstvo varčevalcev.

Pred kratkim so na Nemškem ustanovili narodno zvezo za varstvo varčevalcev in valute in v Parizu se je dne 4. decembra vršil mednarodni kongres za varstvo varčevalcev. Pred vojno so bile take organizacije nepoznane in nepotrebne. Na Angleškem so sicer imeli varstveno zvezo upnikov tujih držav, ki je tu in tam kako prekomorsko vlado, ki ni hotela plačati, prisilila k plačilu, toda v ostali Evropi je bilo dozdevno vse v najlepšem redu. Zlata valuta se je zdela v vseh državah trdno utemeljena in kjer je bila uvedena zlata valuta, niso varčevalci utrpeli nobenih izgub. Varnost premoženja ki se je na vero izročilo tujim ljudem, se je zdela na ta način najboljše zajamčena in dozdevno se niti misliti ni moglo, da bi utegnili popolnoma ali deloma propasti prihranki široke ljudske mase, kakor hranilne vloge, življenska zavarovanja in starostna preskrba.

Po strahovitem koncu inflacije v skoro vseh državah, ki so se vojevale, so varčevalce pomirili z zagotovitvijo, da je sedaj vse tako kakor je bilo poprej in da je izključeno, da bi se inflacija ponovila. Ker ni bolj zaupljivih in lahko vernih ljudi kakor so mali varčevalci, so take obljube smatrali za golo resnico in so kmalu zopet napolnili hranilnice in banke s hranilnimi vlogami. Opazili pa niso, da je po inflaciji ostala zla dedščina, ki mora siloma voditi do nove inflacije, namreč prevelika napetost javnih izdatkov. Proračuni vseh občin in držav so se od uvedbe parlamentarne demokracije tako zvišali, da bi varčevalcem stali lasje po koncu, ako bi jih dnevno časopisje o tem ravno tako natančno obveščalo kakor o umorih in nogometnih tekmah. Nemška država n. pr. je izdala po uradni statistiki leta 1880 ne več kakor 550 milijonov mark,

leta 1913 že 2375 milijonov in leta 1928 nič manj kakor 8176 milijonov mark. To je pa le manjši del javnih izdatkov, kajti leta 1928 so vse javne blagajne v Nemčiji (brez socialnega zavarovanja) potrebovale malenkost 20.801 milijonov mark. Socialno zavarovanje je pobralo nadaljne štiri do pet milijard. Ker so celokupne dohodke vsega ljudstva v Nemčiji cenili na približno 65 milijard, so torej davki in zavarovanje požrli približno 40 odstotkov narodovih dohodkov.

Na Francoskem je državne izdatke težje primerjati zaradi poslabšanja valute. Če se preračunajo izdatki v zlate franke stare valjave in če se od državnih izdatkov odbijejo obresti državnega dolga in pokojnine, torej vsi izdatki, ki jih je povzročila vojna, se vidi, da so naraščali francoski državni izdatki tako-le: leta 1891 1900 milijonov frankov, leta 1913 3450 milijonov in leta 1930 5700 milijonov frankov stare valute. Anglija je imela leta 1891 čistih državnih izdatkov brez penzij in posojilnih obresti 60.8 milijonov funtov, leta 1913 že 173 milijonov in leta 1930 celo 467.688.000 funtov.

Tudi v nevtralnih državah ne gre nič boljše. Holandska je zvišala svoje državne izdatke od 1346 milijonov goldinarjev v letu 1891 na 2387 milijonov v letu 1913 in na 896 milijonov v letu 1929. In je država, ki ima 9 in pol milijona prebivalcev, torej komaj več kakor 2 milijona oseb, ki imajo lasten zaslužek. Tudi v Švici so po tej lestvici splezali že prav visoko. V letu 1849, torej v prvem po ustanovitvi sedanje zvezne države, ni izdala republika niti 4 milijonov za politične in upravne izdatke, leta 1890 jih je bilo 40 milijonov, leta 1913 že 105 milijonov in od leta 1928 dalje znašalo ti izdatki nad 400 milijonov. V teku niti 80 let je torej v Švici vsota izdatkov stokrat večja. Na oni strani velike luže tudi ni nič drugače. V začetku devetdesetih let so iz-

dajale Zedinjene države letno približno 300 milijonov dolarjev, pred vojno 900 milijonov in sedaj nad 4000 milijonov dolarjev na leto.

Če so finančni ministri preveč razbrzdani optimisti, potem morajo upniki postati pesimiisti. To se dogaja tudi danes. Upniki v vseh državah doživljajo razočaranje za razočaranjem. Bogata Anglija plačuje svoje upnike z izdelki cenene natiskovalnice papirnatega denarja. Chicago ostaja na dolgu za plače svojemu uradništvu po cela leta. Kolín in Frankfurt ne honorirata podpisov na svojih obligacijah. Cela vrsta nemških mest plačuje svoje osobe mesto z denarjem s tem, da ga tolažijo z boljšimi časi. Francija se bori z deficitom države in železnic v skupnem znesku približno 20 milijard frankov. Avstrija in Ogrska sta odpravili obveznost plačevati papirnati denar v zlatu. Več ali manj podobne slike nahajamo tudi v drugih državah.

Med tem ko se državne blagajne bore s strahovitimi deficiti, pritiska kriza neprestano dohodke še bolj navzdol, stroške pa navzgor. Upniki imajo torej pač vzrok, da so v skrbeh, kajti odkar je znan papirnat denar, povzroči vsak državni bankerot enako izgubo tudi zasebnim upnikom. Država odpravi obveznost plačevanja v zlatu, plačuje s papirnatim denarjem, ki se da neomejeno pomnožiti, proglasi, da se mora papirnat denar sprejemati v plačilo ravno tako kakor zlati denar in vsili isto izgubo, ki jo utrpeli njeni upniki, tudi vsem zasebnim upnikom. Ako se hočejo varčevalci in upniki zavarovati pred tako usodo, potem je zadnji čas, da se zakliče finančnim ministrom vseh držav: „Do tu, dalje ne!“

Seveda so pa ti dobri ljudje navadno predobri patrijotje, da bi se odločili za tak energičen korak. Upnikov ne varajo drugi, varajo se sami. Na Angleškem se vidi sedaj kakor se je prej videlo v drugih drža-

vah, da so upniki sami najbolj poslušni pomočniki pri vsaki inflacijski igri. Angleška vlada je povišala državne izdatke (brez posojilnih obresti) napram predvojnemu času za 7000 milijonov švicarskih frankov in to povišanje ni nikoli naletelo na odpor pri državnih upnikih. Ko je pa država slednjič odpravila zlato valuto, je bila seveda vsemu kriva slaba trgovinska bilanca. Anglija da je bila nakupila preveč tujezemskega blaga zato da funt v tujini pada. To je verjel vsak državljani kakor evangelij in tako so omejili uvoz tujega blaga z ogromnimi varstvenimi carinami, funt pa pada dalje še bolj kakor poprej.

Kdor bi mislil, da se bodo angleški varčevalci iz tega dejstva kaj naučili, bi se težko motil. Danes bi mogli angleški državni upniki verjetno še rešiti valuto in svojo imovino, če bi se soglasno uprli razsipnosti v

državnem gospodarstvu, toda o tem se nič ne čuje. Potem, ko bo prepozno, naj pride čudodelec, ki naj obudi mrliča in reši propadle dolgove.

Tudi program mednarodnega kongresa varčevalcev se vadi v umetnosti, kako bi se dalo rešetati muhe in požirati kamele. Po tem programu bi bilo sicer treba visoko finančno, banke in borzne špekulante kot popularne krivce lepo odstraniti. Kaj pa naj se stori, da bi se moglo mnogo bolj opasne finančne uprave pripraviti k pameti, o tem ni niti sledu. Če se ne bodo vlade odločile za pametno varčevanje, ne bodo niti stari upniki prišli do svojih pravic niti bodo mogli novi upniki mirno spat. Prenapetost javnih izdatkov je bila in je ostala glavni vzrok, da se je uničil privarčevani denar. Dokler ne prodre to naziranje, bo vsak kongres za varstvo varčevalcev mlatil prazno slamo.

Stavbne zadruge v Nemčiji.

Dr. Weber je zvezni direktor Glavne zveze nemških stavbnih zadrug in družb. O gornjem predmetu piše sledeče:

Kulturne zasluge nemških stavbnih zadrug, pridobljene po vzornih stanovanjskih gradbah, se med široko javnostjo še zmeraj ne ocenjujejo primerno. Stavbne zadruge moremo imenovati pionirje v izboljšanju stanovanjskih razmer. Danes je samoobsebi umljivo, da so tudi najmanjša stanovanja svetla in zračna in da se higienski in zdravstveni vidiki stavijo v ospredje; in prvo za slugo, da so ta načela prodrli, imajo stavbne zadruge. Že predvojne gradbe stavbnih zadrug pomenijo socialen in kulturni napredek, ki se je pa šele po vojni splošno uveljavil, ko so postala stanovanjska reformna načela merodajna za stanovanjsko politiko in za novi stavbni red. Dalje so si stavbne

zadruge že od početka osvojile in na idealen način zastopale misel obče koristi, ki zahteva izločitev zasebnega stremljenja po dobičku in nesebično udejstvovanje v službi splošnosti. Seveda so se tudi tukaj višile zlorabe in je marsikakšno podjetje zastopalo na videz misel splošne koristi, pa je bilo v resnici daleč od nje. Šele nova naredba od 1. dec. 1930 je odstranila zmedo in uvedla jasnost v pojem, kaj je obče koristno in kaj ne.

O razvoju nemškega stavbnega združenstva nas poučijo sledeče številk:

Leta 1889, v pričetku veljavnosti novega združnega prava, je bilo v Nemčiji 38 stavbnih zadrug, leta 1914 že 1402 in lani (1931) okoli 4300. Od teh 4300 jih pripada uvodoma omenjeni Glavni zvezi 2733 z več kot 800.000 člani. Vsega skupaj upravljajo te zadruge premoženjske vrednote v znesku okoli 4500 milijonov mark. Združene so v združne revizijske zveze, kojih

namen je, da z rednimi revizijami nadzorujejo poslovanje zadrug in da odpravljajo morebitne nedostatke. Delo revizijskih zvez se je izkazalo kot zelo koristno, in imajo stavbne zadruge pri njih stalno posvetovalno pomoč.

Kljub nekaterim povojnim nerednostim so stavbne zadruge s poživljenjem misli na samopomoč in s poživljenjem volje do varčevanja napravile mnogo dobrega, so dovedle stavbnemu gospodarstvu številna dobra naročila in so razvile na ta način tudi narodnemu gospodarstvu koristno delovanje. Samo v Glavni zvezi združene zadruge so zgradile v Nemčiji nad 600.000 stanovanj. Sedaj njih delovanje pač počiva, ker so se gospodarske razmere tako zelo poslabšale.

Vprašanje, ki se tiče vsega stanovanjskega gospodarstva, to je nerazmerje med najemnino in dohodki, še ni rešeno. A vpostavitve gospodarsko zdravega razmerja med najemnino in dohodki je predpogoj za zagotovitev dotoka najemnini in s tem seveda tudi za rentabilnost stanovanjskih podjetij. To je življensko vprašanje vsega stanovanjskega gospodarstva v Nemčiji. — Pa tudi drugod. — Končna rešitev problema je zavisna od preobrata vseh gospodarskih razmer. Ko se bo gospodarstvo na novo poživilo in ko se bo povrnilo na svet zaupanja, ko se bo glavnica zopet opogumila za

nove naložbe ter bo s tem zopet narasel splošni obseg dela in dohodkov, tedaj bo ozdravelo tudi stanovanjsko gospodarstvo. To velja za vse njegove vrste, za zasebna in za združna hišna posestva. Tudi stavbne zadruge so vprežene v skupni okvir nemškega gospodarstva in s tem vred v okvir svetovnega gospodarstva ter so kar največ zainteresirane na odpravi gospodarske krize. One same kot take morejo kot notranje gospodarske organizacije pripomoči k pospeševanju svetovnogospodarskih odnošajev, sicer le indirektno kot konsumentinje; a kakor je v preteklosti njih obsežno stavbno delovanje zaposljevalo številna podjetja, dajalo mnogim delavcem kruh in je pospeševalo industrijo z nakupom njenih izdelkov, tako bodo nemške stavbne zadruge tudi v bodočnosti poklicane, da nastopijo na trgu kot naročnice in nakupovalke. Odprto jim je še obsežno polje udejstvovanja, in to je zgradba majhnih stanovanj za manj premožne sloje prebivalstva; tu mislimo na ljudi, ki sploh nimajo sredstev za najem lastnih stanovanj in ki se morajo zadovoljiti s tem, da delijo stanovanje z drugimi. Takih družin je v Nemčiji še na stotisoče. In novih družin priraste vsako leto več kot 200.000.

S spremembami velja vse to, kar smo napisali, tudi za druge dežele.

Boljševiška združna teorija.

V Moskvi je M. Kantor izdal delo, ki ima namen obrazložiti teorijo in zgodovino združništva. Delo je priporočeno kot učni pripomoček za sovjetske strankarske šole in za komunistične visoke šole. Publikacija obsega združna osnovna načela, s katerimi naj se seznanijo funkcionarji ruske preskrbovalne organizacije in bodoči sovjetski urad-

niki. Uvodoma se pisec dotakne naziranja, ki sta ga o združnem problemu imela Marx in Engels, potem preide na različne razvojne stopnje in nauke ruskega združništva. Kakor se spodobi za vsakega boljševiškega publicista, poskuša Kantor dokazati, da je Lenin tudi na tem polju poglobil in dopolnil utemeljitelje znanstvenega socializma. V čem pa je obstojal Leninov združni ideal? Boljševiški pisatelji se že dolgo časa zastonj

trudijo, da bi na to vprašanje točno in jasno odgovorili. Tudi v tem delu se pogreša zadovoljivo pojasnilo. To je tudi popolnoma razumljivo. Lenin ni namreč ustvaril nobene zadrugne teorije. On smatra marveč zadrugno gibanje samo kot sredstvo za doseg političnega cilja. Pred boljševiško revolucijo je Lenin priporočal, naj se zadrugne organizacije izkoriščajo v revolucionarnem boju proti carizmu; pod boljševizmom naj bi se zadrugništvo uravnavalo samo po političnih namenih diktatorskega režima. Od tod izvira brezkončno izpreminjanje programa sovjetskih zadrug, od tod izhaja vijugasti pravec ruske zadrugne prakse. Problematiko zadrugništva je Lenin rešil zelo priprosto, ko je razvijal sledečo tezo v raznih variantah: v kapitalističnih državah je vsaka zadruga kapitalistično podjetje, nasprotno pa je pod diktaturo proletarijata, t. j. pod samovlado boljševiške stranke zadrugno gibanje sestavni del socialističnega družabnega reda. Zaradi tega diletantskega naziranja, ki ga je imel Lenin o zadrugništvu, smatra Kantor, da ga mora hvaliti kot znamenitega učenika zadrugništva. Na dolgo in široko opisuje dozdevni pomen Leninov o pobijanju reformističnih zadrugnih teorij, ki so jih zastopali Charles Gide, Totomianz, Henrik Kaufmann in drugih. Sploh je njegova kritika evropskega zadrugništva zelo tendenciozna. Rusko mladino poučuje: politika gospodarskega sodelovanja in miru z buržuazijo, ki jo reformisti posebno vneto uganjajo v zadrugah, izpreminja te organizacije v navadni privešek kapitalističnega družabnega reda.

Sledeč navodilom kominterne priporoča pisec komunistom naslednji delovni program nasproti „reformističnim“ zadrugam: glavno

delo komunistov v zadrugah kapitalističnih držav naj obstoji v tem, da razkrivajo socialni fašizem kot najvažnejšo socialno oporo buržuazije. Sedanji trenutek je posebno ugoden za ojačanje komunističnega vpliva na široke mase zadrugarjev. Treba si je prizadevati na vse kriplje, da se pridobe nove formacije delavcev iz zaostalih mas za revolucionarni pokret delavskega razreda. Ta brezvestna agitacija se v knjigi označuje kot „teorija zadrugništva“.

Zelo natančno se v knjigi obravnava vloga, ali boljše izkoriščanje zadrugnih organizacij v raznih dobah boljševizma za politične cilje vladajoče ruske stranke. Pisec poskuša, pa brez uspeha, opravičiti neodgovorne premembe in trnjev pot zadrugnih organizacij. Seveda pa pisec tudi ne prikriva, da se zadrugne organizacije trajno ne obnesejo. O tem pričajo številni sklepi strankinih instanc in uradov. Toda ta neuspeh se mora po mnenju pisatelja pripisati samo nepravilnemu provajanju strankinih in vladinih direktiv, sistem sam pa da je pri tem nedolžen. Da se da temu naivnemu dokazovanju videz verjetnosti, obsega knjiga še običajne boljševistične bajke o škodljivem delu v zadrugah, pri čemer žigosa voditelje socialistične delavske internacionale kot protivnike, ki inspirirajo pobijanje „socialistične zadrugne politike“ boljševizma.

Proti poljedelskim zadrugam v Nemčiji je nastopila državna zveza nemške prekomorske in veletrgovine; pravi, da v prostem tekmovanju med veletrgovino in zadrugami vlada vedno brani le stališče zadrug in da se izreka za „zadrugno razdelitveno obliko.“

Gospodarska zveza v Ljubljani notira

naslednje cene: Tomaževa žlindra baza 18 %
Din 118.—; rudninski superfosfat v vrečah po
50 kg à Din 90.— in po 100 kg à Din 90.—;
kalijeva sol po 100 kg Din 170.—, kostni
superfosfat Din 118.—; apneni dušik v plo-
čevinastih bobnih Din 210.—; apneni dušik
v papirnatih vrečah Din 180.—; kostna moka
Din 95.—; mešano gnojilo „KAS“ Din
133.—; mavec (gips) Din 40.—; nitrofoskal v
vrečah Din 140.—; cement dalmatinski Din
54.—; cement Trbovlje v papirnatih vrečah
Din 64.—; klajno apno Din 275.—; lanene
tropine Din 2.—; modra galica Din 5.30;
žveplo Din 3.50. Pri vagonem odjemu
se cene za gnojila in cement znatno zni-
žajo na franco vsaka postaja. Mlatilnice s
tresali in reto Din 4.100.—; slamoreznice
Din 1.700 do 2.000; čistilnik 10 sit Din
1.500.—; plugi Din 500 do Din 940; repo-
reznica M. R. Din 550; trijerji Din 2.000
do 3.500; mlatilnice na ročni pogon Din
2.200; robkači Din 900; sadni mlini Din
1.400 do Din 1.700; brzoparilniki Din 1.050
do Din 2.800; kosilni stroji Din 2.000; trav-
niške brane z zvezdnatimi členki Din 900;
travniške brane z jeklenimi špicami Din 800;
patent motike „Rapp“ Din 70.—. — Nitro-
foskal, apneni dušik pri najmanjšem odjemu
2000 kg franko vsaka postaja.

POSLOVNE KNJIGE IN TISKOVINE.

Vse članice opozarjamo, da ima Zveza v zalogi vse knjige in tiskovine, kakor jih zahteva poslovanje kreditnih, blagovnih, produktivnih in drugih vrst zadrug. — Mnoge tiskovine nudijo za poslovanje znatno olajšanje in zasigurajo pravilnost kot npr. zapisnik o občnem zboru, vloga na sodišče, rač. zaključek. — Zveza ima v zalogi tudi vse pisarniške potrebščine, kot npr. svinčnike, peresa, pečatni vosek, papir, pivnike, registratorje, preluknjače itd. — Zveza z naročanjem na debelo zasigura tudi najnižje cene.

V sledečem podajamo cene za najvažnejše tiskovine (I.), knjige (II.) in vzorna pravila (III.)

I.		Komad			Komad
Rač. zaključki za hranilnice in posojilnice	Din	—50	Knjiga tekočih računov 50 listov	Din	40—
za blagovne zadruge	"	—50	Knjiga tekočih računov 100 listov cel gradl	"	72—
Zapisnik o rednem občnem zboru	"	—50	200 celo plat.	"	120—
Vloga na sodišče (sprememba v načelstvu, ali sprememba pravil)	"	—50	Amerikanski journal za blagovne zadruge	"	180—
Izpiski iz knjige hranilnih vlog oz. posojil	"	1—	" nova izdaja	"	230—
Obvezne izjave za dolžnike	"	—40	Knjiga denarnih listkov 100 strani	"	15—
Tiskovine za izvl. tek. rač.	"	—30	200	"	25—
Zadolžnice na poročstvo	"	—75	Knjiga pristopnic 50 listov	"	12—
Zadolžnice na vknjižbo	"	—75	100	"	16—
Zadolžnice na amortizacijo	"	—75	200	"	34—
Prošnje za posojilo	"	—50	" Straca" 100 listov Din 65—, 50 listov	"	40—
Pogodba za kredit v tek. rač.	"	—75	Blagovni skontro 100 listov	"	75—
Obrestne tabele (na kartonu 3 1/2% do 6%)	"	2—	Blagovni skontro 50 listov	"	45—
6 1/4% do 7% (na papirju)	"	3—	Nakupna prodajna knjiga 100 listov	"	75—
7 1/2% do 8 1/2%	"	3—	Nakupna prodajna knjiga 50 listov	"	45—
9% do 10%	"	3—	Blago oddajni bloki	"	22—
Listek za izplačilo vloge	"	—10	Vložni zapisnik 50 listov Din 30, 100 listov	"	50—
Listek za izplačilo posojila	"	—10	Vložni zapisnik 200 listov	"	90—
Opomin dolžniku Din —10, Opomin porokom	"	—10	Hranilne knjižice (lično vezane v šagrinpapir)	"	4—
Opomin za podaljšanje posojila	"	—15	(vezane)	"	3—
Zemljeknjižni predlog (list)	"	—40	(broširane)	"	1—
Pole za inventuro	"	—75	(celo platno)	"	550
Potrdila	"	—10	Zadružno-posojilne knjižice	"	3—
Izpiski (nova tisk.) tek. rač.	"	—75	Nakupne knjižice	"	140
Rač. zaključki (kartonirani po 20 komadov)	"	22—	Knjižice za imetnike tekoč. računa 16 list.	"	475
za kreditne in nekreditne zadruge (zvezki)	"	—65	Knjižice za električni tok	"	150
Denarne kuverte	"	—10	Imenik zadružnikov 20 listov	"	20—
Kuverte za dopisovanje z Z. Z.	"	—05	Imenik zadružnikov 30	"	25—
Dopisnice za dopisovanje z Z. Z.	"	—75	Imenik zadružnikov 60	"	40—
Mlekarske pole	"	—75	100	"	70—
Tiskovine (priloge menični kredit)	"	—75	Knjiga porokov	"	20—
Mape za zadolžnice	"	8—	Knjiga odstopnic (broširano)	"	6—
Mape za ustanovne listine	"	12—	Sejni zapisniki	"	26—
II.		Komad	100 listov	"	30—
Knjiga hranilnih vlog 50 listov	Din	60—	Trgovske knjige z 2 kolonami	"	26—
" " 100	"	105—	Indeksi	"	20—
" " 150 celo platno	"	160—	Mlekarske knjižice	"	375
" " 200 pol usnje	"	270—	Saldo-Konti na trdem papirju 50 listov	"	30—
Knjiga posojil 50 listov	"	70—	" " 100	"	50—
" " 100	"	115—	III.		Komad
" " 150	"	155—	Pravila za hranil. in posojil. (Rajteis.)	Din	2—
" " 200 pol usnje	"	270—	Pravila za hranil. in posojil. (Schulz.)	"	2—
Razdelnik za kreditne zadruge 50 listov	"	60—	Pravila za kmet. nabav. in prod. zadruge	"	2—
" " 100	"	100—	Pravila za živinorejske zadruge	"	2—
" " 150 celo pl.	"	135—	Pravila za kmetijska društva (strojne zadr.)	"	2—
Razdelnik za nedenarne zadruge 24 listov	"	40—	Pravila za mlekarske zadruge	"	2—
" " 50	"	60—	Pravila za zadružne elektrarne	"	2—
" " 100	"	100—	Pravila za zavarovanje goveje živine	"	2—
" " 200	"	170—	Pravila za strojne zadruge	"	2—
Blagajniški dnevnik 100 listov	"	45—	Pravila za živ. selekcijske zadruge	"	2—
Blagajniški dnevnik 200 listov celo platno	"	95—	Pravila za pašne in gozdne zadruge	"	2—